

הילרי קלינטון מ
פדופיליה, ולכו ר
אחרת

הפינות הנסתרות של
ירושלים: גנים ציבוריים
הופקעו לטובת...

4 מדינות למצרים: אם לא
תגישי ההצעה נגד
ההתנחלויות, אנו...

נתניהו יצא מגדרו כדי לרכך
את פורעי החוק ובתמורה
חטף...

גלריה

חדשות

ספרים עיון

רק איש הבקיא במדע הרועה מסוגל להיות מלך מושלם

הרועה וצאנו, והדייג וצידו, הם מוטיבים סמליים עתיקי יומין שקיבלו במשך הזמן כמה משמעויות ביהדות ובנצרות. המשותף לכולם הוא שצאן ודגים מסמלים בני אדם פסיביים, ללא רצון עצמי ובחירה חופשית, שאינם יכולים להתקיים פיסית ללא מנהיג־רועה, ורוחנית ללא דייג שיצוד את נשמותיהם

שמור 1

01:04 23.12.2016

יעקב שביט | עקוב באתר ✉ התראות במייל

ישוע דימה את עצמו לרועה, דימה את שליחיו לרועים, וארבעה מהם, דייגים בכנרת, שלח להיות "דייג אדם". לא מעט נכתב על המשמעויות השונות של הרועה ועדרו כסמל וכאלגוריה, הרבה פחות נכתב על הדייג והמדגה. לשני הדימויים האלה, הרועה והדייג, השונים זה מזה, משותף עניין אחד: צאן ודגים מסמלים בני אדם פסיביים, ללא רצון עצמי ובחירה חופשית. הצאן משול לאנשים שאינם יכולים להתקיים ללא מנהיג (רועה) האחראי לצד הפיסי של החיים, כלומר, לביטחון ולקיום, ואילו הדגים משולים לאלה שמטיף או מנהיג רוחני צדים את נשמותיהם בחכה או במכמורת.

הרועה וצאנו הם מוטיב סמלי עתיק יומין ונפוץ מאוד שקיבל במשך הזמן כמה משמעויות. במסופוטמיה הוא מופיע כבר מהאלף השלישי לפני הספירה. האלים הגדולים שייסדו את העיר קיש חיפשו לה מלך שיהיה "רועה [למען העיר]" ומצאו את אֶתְנָה. חמורבי (המאה ה-18) מתאר את עצמו כ"רועה האנשים" המציל אותם ממצוקה ומאסון. סנחריב (מלך בשנים 704-681) מכונה "רועה נאמן", ואשורבניפל (668-627 לספירה) מתואר במסמך ההכתרה שלו "רועה נאמן, עושה חסד, מלך הצדק, אוהב היושר" (תרגום חיים תדמור). הוא מופיע גם במצרים בהוראות פרעה לבנו, הנסיך מריכארט, בתקופת הביניים הראשונה, שם נאמר: "מטופלים היטב האנשים, צאן מרעיתו של האל" (תרגום נילי שופק), ואחד מסמלי שלטונו של פרעה היה מטה הרועה.

הומרוס מכנה את אגממנון "רועה העמים" (איליאדה, 2.243) וספר יוסיפון (935 לספירה) מתאר את אלכסנדר מוקדון כמושל "בכל הגויים כאשר ימשול הרועה על עדרו" (י' 75). במקרא מופיעים הרועה ועדרו פעמים רבות, ולא רק כאדם. גם ה' מדומה לרועה: "הִנֵּה אֲדֹנִי ה' בְּחֶזֶק יְבֹא... כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ יִרְעֶה בְּזֶרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת [מִיִּנְיָקוֹת] וְנִהְלִי" (ישעיה מ' י'), ה' רָעִי לֹא אֶחָסֵר. בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי עַל־מִי מִנְחוֹת וְנִהְלִנִי" (תהלים כ"ג א'ב'), ועוד.

מדובר בתמונה ריאליסטית שנהפכה למוסכמה ספרותית ואמנותית שבה הרועה מתואר בדרך כלל לא כרועה "אמיתי", כלומר, זה החולב את הצאן, גז את צמר, אוכל בשור ויודע כיצד לטפל בו, אלא הוא דמות סימבולית ואלגורית. מהרועה המקראי נדרש "יָדַע תְּדַע פָּנֵי צֹאנֶךָ שִׁית לְבָךְ לַעֲדָרִים", (משלי כ"ז כ"ג), ולפעמים הדאגה לשלום העדר מחייבת אותו לגונן על צאנו — "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שָׂאוֹל רֹעֶה הָיָה עֲבָדְךָ לְאִבּוֹ בְּצֹאן וְבָא הָאִרִי וְאֶת־הַדּוֹב וְנִשְׁאָה מִהָעֶדֶר וַיִּצָּאֵתִי אַחֲרָיו וְהִכְתִּיו וְהִצַּלְתִּי מִפְּיוֹ" (שמו"א י"ז ל"ד-ל"ה). גם דוד הגובר על גולית משול לרועה המציל את השה (שם י"ז ל"ד).

איב ברייה, "הרועה הטוב", קפלת המכפרים הלבנים, לה בו דה פֶּרובֶנס, בסמוך מתקיים בחג המולד פסטיבל הרועים צילום: יעקב שביט

על הרקע הזה מופיע גם ישוע כרועה הטוב או הרועה הנאמן, שנשלח "אל הצאן האובדות אשר לבית ישראל" (מתי ט"ו 24) והוא נותן "אֵת נִפְשׁוֹ בְּעַד צֹאנוֹ" (יוחנן י' 11). הצאן הולך אחריו, כי כשהוא נכנס למכלאה הצאן מכיר את קולו. ולא רק צאנו שלו הולך אחריו, אלא גם צאן זר: "וְתִשְׁמַעְנָה קוֹלִי וְהָיָה עֶדְרָא אֶחָד וְרֹעֶה אֶחָד" (יוחנן י' 16). מי שייכנס ב"שער הצאן" [המכלאה] יזכה למרעה ולחיים בשפע (שם 9-10). גם מסופר כי כשעבר ישוע בכל הערים והכפרים הוא נמלא רחמים על ההמונים, "שֶׁכֶּן הָיוּ יָגְעִים וְנִדְחִים כְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה" (מתי ט' 36), ונחלץ להושיעם.

בדרך כלל מדובר ברועה המופקד על עדר שהוא, מטבע הדברים, אנונימי, אבל יש מקרים שבהם מובלטת דאגת הרועה לבן צאן אחד. על משה נאמר "וּמִשְׁפָּחָה הָיָה רֹעֶה" (שמות ג' א'), אך חז"ל לא מתארים איך נהג כרועה ורק מספרים איך נשא גדי אחד על כתפיו: "אִיף מִשֶּׁה לֹא בָחֲנוּ הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלֹא בְצֹאן, אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ: כִּשְׁהִיָּה מִשֶּׁה רִבִּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם רֹעֶה צֹאנוֹ שֶׁל יִתְרוֹ בַּמִּדְבָּר, בֵּרַח מִמֶּנּוּ גִדִּי וְרִץ אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית [גִּדְרֵי קִטְנָה], כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית נִזְדַּמְנָה לוֹ בְּרִיכָה שֶׁל מִים וְעַמֵּד הַגִּדִּי לִשְׁתוֹת, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ מִשֶּׁה אֲצִלוֹ אָמַר אֲנִי לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁרִץ הֵייתִי מִפְּנֵי צִמָּא, עֵיִיף אֶתָּה? הֲרִכִּיבֹנִי עַל כְּתָפוֹ וְהִיָּה מֵהֶלֶךְ, אָמַר הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: יֵשׁ לָךְ רַחֲמִים לִנְהוֹג צֹאנוֹ שֶׁל בֶּשֶׂר וְדָם כָּךְ, חֵיִךְ אֶתָּה תִּרְעָה צֹאנִי יִשְׂרָאֵל" (שמות רבה פ' ב').

באמנות הקדומה קיבל האופן הזה של נשיאת שֶׁה וגדי (וגם עגל) מקום נכבד (ראו, בין היתר, את מאמרו של אשר עובדיה "התמה של אדם נושא בעל חי", 2000, הסוקר את הופעת התמה הזאת בפיסול היווני) והוא היה נפוץ מאוד בתרבות היוונית והרומית. הידוע ביצירות האמנות הוא פסל ה-"Moschophoros" (נושא העגל) מהתקופה הארכאית, שבו, כמו גם ביצירות אחרות, העגל או השֶׁה מובלים בדרך

כלל לקורבן. ואילו האמנות הנוצרית הקדומה בחרה במוטיב הזה בעקבות הנאמר בבשורה על־פי לוקס, שם מדובר בישוע הנושא כבש אחד שהוא משל לחוטא שנגאל: "מי זה האיש מכם אשר לו מאה כבשים ואבד לו אחד מהם ולא יטוש את התשעים ותשעה במדבר והלך אחרי האבד עד כי ימצאהו. והיה כמצאו אותו ישימנו על כתפיו בשמחה. ובא אל ביתו וקרא לאוהביו ולשכניו יחד לאמור שמחו אתי כי מצאתי את שיי האבד. אני אומר לכם כי כן תהיה שמחה בשמים על חוטא אחד השב יותר מעל תשעים ותשעה צדיקים אשר לא יצטרכו לתשובה" (לוקס ט"ו 7-4).

אמנם נשיאת שה או גדי על הכתפיים היא הדרך ה"טבעית" שבזמננו היתה מוכרת למי שחיו באזורים כפריים ולא היה להלכה צורך בשאילה של התמונה מהמסורת האמנותית כדי להשתמש בה. ובכל זאת, דומה שהאמנות הנוצרית הקדומה מצאה התאמה בין התמה ה"פגנית" הזאת — ואולי בעיקר מדמותו של אורפאוס, שלא רק מנגן בלירה (נבל קטן) לכבשים אלא גם נושא שה על כתפו — ובין המקרא והבשורה על פי לוקס, אבל ניתנה לרועה הנושא שה משמעות סימבולית חדשה, כרועה הטוב הנושא שה על כתפיו ואף מן עליו מזבח וחזיר המסמנים את הטמא והחוטא.

ישוע מופיע בציורי קיר בקטקומבות כבר מראשית המאה השלישית (בקטקומבות של סנט קליטוס ושל סנט דומיטילה) וגם על סרקופגים, טבעות חותם, מנורות וכמובן בכנסיות. אמנם התמה הזאת הומרה בסמל של ישוע כ-Agnus Dei (שה האלוהים) ב"חזון יוחנן" (ההתגלות ה'ז), אבל לא נעלמה. ישוע גם מופיע לפעמים כשסביבו כמה בני צאן, כמו בפסיפס במאוזוליאום של גאלה פלקידיה שבראוונה.

השליחים נשלחו "אל הצאן האבודות אשר לבית ישראל" כדי להכריז שקרבה מלכות שמים, לרפא חולים, להקים מתים, לטהר מצורעים ולגרש שדים (מתי י' 8-5), אבל בתחתית התמונה האלגורית מהבסיליקה על שם הקדושים קוסמה ודמיאן מסמלים שנים־עשר כבשים את שנים־עשר השליחים.

וישנם גם הרועה הרע והרועים הרעים. אלה הם הרועים המפקירים את הצאן ומנהיגים אותו לאסון. אלה הם רועים שבגללם נפוץ העדר לכל עבר והיה למאכל לחיות השדה. ה"עדר" (העם) הוא פסיבי, הוא "צאן ההריגה" שאינו מתקומם, וכדי להושיעו צריך להעמיד בראשו רועים אחרים.

בחזיונות העתיד המשיחי רועה נבחר אחד הוא שיבוא במקום הרועים הרעים. יחזקאל מתנבא: "הנני אל הרעים ודרשתי את צאני מידם והשבתים מרעות צאן [...] והצלתי צאני מפיהם". ולא זו בלבד, ביום ההוא ה' ישפוט בין שה לשה, "והקמתי עליהם רעה אחד אחד ורעה אתה, את עבדי דוד הוא ירעה אותם והוא יהיה להן לרעה" (יחזקאל ל"ד כ"ג). עם ישראל הוא "עדר אדני" בשירו של י"ל גורדון בשם הזה מתרפ"ג, אבל הפך ל"צאן מאכל" שבעליו הרועים אוכלים את טובו ואינם דואגים לשלומם. הוא אינו עם ולא עדה אלא עדר.

פילון האלכסנדרוני כותב שמשה הכשיר עצמו לשלטון כשרעה את צאן יתרו, "כי מלאכת הרועים היא גם הכנה למלוכה לגבי מי שעתיד לעמוד בראש עדר בני־אדם, התרבותי בעדרים [...] אני בדעה שרק איש הבקיא במדע הרועה מסוגל להיות מלך מושלם, שכן התחנך על יצורים פחוחים לניהול היצורים העליונים" (על חיי משה א' 60-64, תירגם דוד רוקח, בעל חיי יוסף י"א 54). במלים אחרות, את תקופת חניכותו כמושל ב"עדר בני אדם" עושה השליט המושלם כשהוא רועה יצורים "פחוחים", סבילים וחסרי דעה, שגורלם תלוי ברועה הטוב שיוביל אותם, וכל זה כדי שיוכל לנצל אותם ("את החלב תאכלו ואת הצמר תלבשו", יחזקאל ל"ד ג'). במקום אחד מורה פטרוס ל"זקני העדה" לרעות את "עדר אלוהים" ולהשגיח עליו "לא מתוך כפיה, כי אם כרצון [...] לא בחמדת בצע כי אם בנפש חפה. לא כרודנים על מה שהופקד בידיכם, אלא בהיותכם מופת לצאן", ולכשיופיע "שר הרועים" הם יזכו ב"עטרת כבוד אשר לא תיבול" (האיגרת הראשונה של פטרוס ה' 2-4). ואולם, גם כאן אלה הרועים שיוזכו בכבוד ולא ה"צאן" שהלך בעקבותיהם.

ומה באשר לדייג?

במקרא עם ישראל משול לדיגים משום שהוא נתון בידי האויב כפי שהדיגים לכודים ברשת הדיג. אלה הם בני ישראל שניצודו בחכה ובמכמורת על ידי אויבם הכשדי ("ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא משל בו. כלה בחכה העלה יגרוהו בחרמו ויאספיהו במכמתו", חבקוק א' י"ד ט"ו).

אפלטון מדמה את הסופיסטים לדייגים דגים בחכה, או בדיג אורות למי שבדבריהם מפתים אנשים (אפלטון, "הסופיסט", תירגם י"ג ליבס).

בנצרות הדגים הניצודים זוכים להארה ולגאולה. ישוע, שהכיר מקרוב את מלאכת הדיג בכנרת, מורה לתלמידיו "לכו אחרי ואשימכם לדגי אֲנָשִׁים" (מתי ד' 18-20); כלומר, לכו אחרי לדוג בני אדם. מכאן בא הדימוי של מלכות השמים לרשת המושלכת לים כשהדייגים בוררים בין הדגים הטובים והרעים המוטלים על היבשה ("כן יהיה בקץ העולם יצאו המלאכים והבדילו את הרשעים מתוך הצדיקים", מתי י"ג 47-51). ומכאן גם באה ההשראה ב"חיי פטרוס האיברי" (תחילת המאה השישית לספירה) להמשלת דיג אורות (כלומר דיג בחשכה המושך את הדגים באמצעות אור לפידים) להתנצרות או להשתמדות, שכן בדיג כזה כאילו הדליק פטרוס בנפשות את הלפיד האלוהי ובדרך זו ידוג "דיג רב" (ברוך רוזן "משומדת מצור בארץ־ישראל", קתדרה 61, 1991), תוך התעלמות מכך שמדובר בדיג קל של דגים המתפתים לאור.

אולי משום כך "דיג נפשות" לא נהפך מטקסט לתמונה והאמנות הנוצרית בחרה לצייר את ישוע על סירה בנס הדגים אך לא תיארה אותו ואת השליחים כדייגים.

משלים, מדרשי אגדה ואלגוריות עוסקים רק בתפקיד ובמשמעות של הרועה, בעוד שהצאן, צאן מרעיתו, הם עדר נוכח־דומם בכולם. על אחת כמה וכמה כך הדבר באלגוריה של הדייג, שבה הדגים הם שמסמנים ציבור אנונימי הניצוד ברשת בשורתו של ישוע וזוכה לנשמה.

היפוכה לכאורה של תמונת תלמידי ישוע הנשלחים על ידיו להוציא דגים מהים ליבשה נמצאת אצל חז"ל, שלפיהם, כשדגי הים עולים ליבשה הם מיד מתים. והנמשל — בני ישראל הפורשים מדברי תורה ומצוות מיד מתים (עבודה זרה ג' ע"א). כאן וכאן בני האדם הם כבשים ודגים.

תגובות

הוסיפו תגובה

מה קראתם השבוע? הירשמו עכשיו לדייור הארץ ספרים

shavit.zohar@gmail.com

הרשמה

☐ ברצוני לקבל נייוולטרים, מידע שיווקי והטבות

[עוד כתבות מומלצות](#)

"ידידי גונטל", ידידי משכבר הימים, תדע לך שאתה חתיכת דרעק"

ניר גונטל | 39

פרשנות || נתניהו יצא מגדרו לריכוך העבריינים ובתמורה חטף פיגוע

תקשורת

יוסי ורטל | 13

סנובים, ג'ונגל עירוני כבר יש לכם בבית?

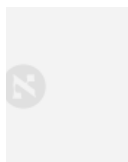
מאי פלטי |

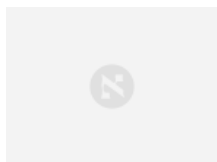
הפינות הנסתרות של ירושלים: גנים ציבוריים הופקעו לטובת מבני

יוקרה

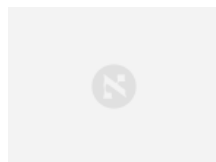
ניר חסון | 6

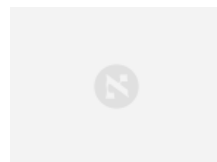
אנשים שמזדע מחאלב, על מי עובדים?

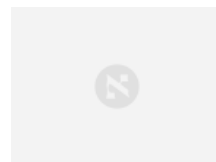
האם תנובה מימנה את המחקר על חלב "הפלא"?" "כן". אאויץ'

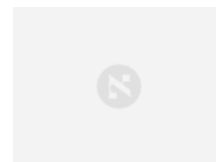
חוקרים: המונוגמיה אחראית להיעלמות עצם הפין

בלעדי: קטעים מחקירת הסטודנטית

דברים שקרו לי בשירותים של הבראסרי

למה אפילו זהבה גלאון שותקת? | אלוף בן

מערכת | הנהלה | אודות הארץ | דרושים | צור קשר | עשה מינוי | שאלות ותשובות | פרסם אצלנו

[עדכונים במייל](#) ✉
[קנה מינוי דיגיטלי](#) 📄
[קנה מינוי לעיתון](#) 📰
[פרסם אצלנו](#) 📣
[שירות למנויים](#) 🔄

עכבר העיר

עכבר כרטיסים
 עכבר EXTRA
 ביקורת מסעדות
 אמנות
 במה
 טלוויזיה
 ילדים
 לילה
 מוזיקה
 ביקורות סרטים
 עכבר העיר
 עכבר עולם
 מסעדות כשרות
 רכילות
 סופ"ש
 תל אביב
 חיפה
 ירושלים

כלים שימושיים

המייל האדום
 מדיניות פרטיות
 חלון מבזקים
 ארכיון הארץ
 דיוור הארץ
 כל כותרות היום
 צור קשר
 מודעות אבל
 תנאי שימוש
 מינוי הארץ
 מינוי לעיתון
 מידע למנויים
 כנסים
 נגישות

מדורים

חדשות
 סרטים מומלצים
 מזג אוויר
 מתכונים לחנוכה
 אוכל
 ספרים
 סרטים
 דעות
 גלריה
 ספורט
 מתכונים למרקים
 טכנולוגיה
 Haaretz.com
 Donald Trump - Israel
 Beny Steinmetz
 Israel news
 Middle East
 Israel Weather
 Travel in Israel
 Jewish World
 Shabbat Times
 Donald Trump

שיתופי פעולה

סודות קיסריה
 זירת הקניות
 פנסוס טיולים
 בית אבי חי
 עושים עסקים בת"א - יפו
 SUPERMARKET - צרכנות פיננסית
 אופנה
 הריון ולידה
 משפחה
 השקעות נדל"ן בחו"ל

TheMarker

שוק ההון
 חדשות
 פיננס
 גלובל
 נדל"ן
 TechNation
 MarkerWeek
 TheMarker מגזין
 TheMarker Women
 דין וחשבון
 מדיה ופרסום
 עסקים קטנים
 צרכנות
 קריירה
 רכב
 TheMarker TV
 כנסים
 Cafe

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
 © כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

